

Kotoutumisesta-sarja: Asiakkaan oman toimijuuden tukeminen 22.5.2026

**KEHA-keskus
UF-centret**

Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus

Ohjelma ja esiintyjät

Ohjelma 13.00–14.00

- 13.00 Tilaisuuden avaus ja johdatus asiakkaan toimijuuden tukemiseen, **Anita Hartikainen**, KEHA-keskus
- 13.15 Pakolaisesta kuntalaiseksi -verkostopäivässä 7.5. kerättiin työpaja-aineisto toimijuuden tukemisesta. **Karoliina Mäki** KEHA-keskuksesta esittelee tulokset.
- 13.25 Paneelikeskustelu, Anita Hartikainen jututtaa vieraita.
- Katri-Maria Hirvonen**, työllisyys- ja kotoutumisasiantuntija, Turun työllisyyspalvelut
- Saara Jäntti**, vapaaehtoistoiminnan vastaava, Monikulttuurikeskus Gloria, Jyväskylä
- Valentina Puuronen**, sairaanhoitaja, vastaanottopalvelujen tuottaja Kotokunta oy, Kuopio
- Susanna Kaajaluoma**, johtava sosiaaliohjaaja, Helsingin kaupunki

Oma vastuu, toimijuus ja velvoittavuus

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisessa, HE 74/2026 vp

- Hallitusohjelman mukaisesti kotoutumislakiin ja -järjestelmään tehdään korjaukset, joissa painopistettä siirretään tulijan oikeuksia painottavasta järjestelmästä tulijan velvollisuuksia ja omaa vastuuta painottavaan järjestelmään
- Hallituksen esityksessä eduskunnalle omaa vastuuta kotoutumisesta korostetaan, oma **vastuu/aktiivisuus/sitoutuminen/toimijuus/kotoutuminen on** mainittu yli 40 kertaa. **Velvollisuus** n. 61 krt.
- Toisaalta nykyisen lain perusteluissa:
 - Kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa ja joka edellyttää maahanmuuttajan **omaa aktiivisuutta ja sitoutumista**. Maahanmuuttajalla on myös **velvollisuus osallistua hänelle tarjottuihin palveluihin**
 - **Järjestöyhteistyön kautta** saadaan myös maahanmuuttajien omaa osallisuutta vahvistettua kotoutumisen suunnittelussa ja kehittämisessä paikallis- ja aluetasolla

Mitä tarkoitetaan termeillä:

Oma vastuu, toimijuus, aktiivisuus

- Oma vastuu, toimijuus ja aktiivisuus tarkoittavat esimerkiksi sitä, että **tuetaan maahanmuuttajaa** erityisesti ohjauksen ja neuvonnan keinoin
 - **selvittämään työllistymismahdollisuuksiaan** jo kotoutumista edistävien palveluiden aikana ja hakeutumaan omatoimisesti esimerkiksi paikalliseen harrastus-, järjestö- ja yhdistystoimintaan.
 - **Kannustetaan maahanmuuttajia** hyödyntämään suomen tai ruotsin kielen itseopiskelumahdollisuuksia, ennen pääsyä työvoimapalveluihin, niiden välissä tai jälkeen.

Velvoittavuus

- **Läpileikkaava** teema
 - **Velvollisuus osallistua** osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin
 - Kotoutumissuunnitelmassa olisi vähintään sovittava osallistumisesta 25 §:ssä tarkoitettuun monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä 26, 26 a tai 30 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen.
 - Kotoutuja-asiakkaan velvollisuuksista **noudattaa kotoutumissuunnitelmaansa** säädetään kotoutumislain 24 §:ssä
 - Maahanmuuttajalla on velvollisuus **hakeutua ja osallistua** kotoutumista edistäviin palveluihin kotoutumislaisa säädetyllä tavalla.

Lain kohdat, johon muutoksia oman vastuun osalta

■ 1§ Lain tarkoitus

- lisätty oma **vastuu kotoutumisesta**
- 1 a§, uusi pykälä kohta, joka pitää sisällään **kotoutumisen velvoittavuuden** (velvollisuus edistää kotoutumista ja työllistymistä, hakeuduttava ja osallistuttava kotoutumista edistäviin palveluihin)

■ 5§ Määritelmät

- lisätty, että kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan **omaan vastuuseen painottuvaa** yksilöllistä prosessia
- kotoutumisen edistämiseksi tarkoitetaan kotoutumisen tukemista huomioiden **maahanmuuttajan oma vastuu kotoutumisestaan**
- Kotoutumissuunnitelman määrittelyyn lisätty, että kunta tuo maahanmuuttajan tietoon **hänen vastuunsa ja velvollisuutensa omasta kotoutumisestaan.**

■ 14§ Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

- lisätty, että arvioinnissa maahanmuuttajan tietoon tuodaan kotoutumista edistävien palveluiden tavoitteet ja **maahanmuuttajan velvollisuudet sekä ohjataan maahanmuuttajaa omatoimisuuteen ja ottamaan vastuuta omasta kotoutumisestaan ja työllistymisestään.**

■ Kotoutumissuunnitelma

- 13§: ohjelman aikaisen ohjauksen ja neuvonnan tulee huomioida **maahanmuuttajan vastuun ja velvollisuuden omasta kotoutumisestaan**
- 18§: Yksilöllisten tavoitteiden asettamisessa on otettava **huomioon maahanmuuttajan oma vastuu ja velvollisuus omasta kotoutumisestaan ja kotoutumisen yleiset velvollisuudet**
- 19§: Kunnan ja maahanmuuttajan on sovittava kotoutumissuunnitelmassa **maahanmuuttajan velvollisuuksista sekä omasta vastuusta palveluihin osallistumisessa sekä ohjauksesta ja neuvonnasta.** Suunnitelmassa on sovittava myös palveluiden toteutumisen seurannasta sekä **maahanmuuttajan velvollisuudesta toteuttaa suunnitelmaansa ja edistää kotoutumistaan ja työllistymistään omatoimisesti ja aktiivisesti.**

■ 26§ Kotoutumiskoulutus

- tavoitteena on tukea kotoutuja-asiakkaan työllistymistä ja kotoutumista sekä **omaa vastuuta kotoutumisensa edistämisestä.**

Nostoja ohjaustyöhön

- Uudenlainen työote? Maahanmuuttajan oman vastuun ja velvoittavuuden lisääminen **edellyttää ohjaustyötä tekeviltä työskentelytapojen arviointia ja uudistamista** niin, että asiakkaat pääsevät entistä nopeammin alkuun omien asioidensa hoitamisessa ja palveluiden käyttäjänä. Asiakkaalle on **osattava viestiä** kunnan ja työvoimaviranomaisen kotoutumista edistävissä palveluissa heti ensi tapaamisesta lähtien, että heiltä odotetaan itsenäisyyttä, aktiivisuutta ja vastuun ottamista omasta tilanteestaan.
- **Hyvinvointialueen ohjaustyötä tekeviltä edellytetään osaamista** siitä, miten vastuuta ja velvoitteita voidaan vaiheittain lisätä ja samanaikaisesti keventää ohjausta.
- Velvoittavuutta ja omaa vastuuta korostava lähestymistapa voi edistää ja nopeuttaa kotoutumista, **jos ohjaustyötä tekevät** kommunikoivat onnistuneesti asiakkaille **kotoutumisen tavoitteena olevan nopean työllistymisen, kielenoppimisen ja yhteiskuntatietouden.**

Kotoutuja-asiakkaan oma toimijuus ja vastuu

7.5. Pakolaisesta kuntalaiseksi -päivän työpajan koontia

Ohjaajan
työkalut

Kotoutuja-
asiakkaan
oman
toimijuuden
ja
vastuun
vahvistami-
seen.

Hyvät käytännöt

Huonoksi havaitut käytännöt

**Mahdollisuudet tulevaisuudessa / Uudet
ideat**

Uhkat tulevaisuudessa

Miten ohjaus- ja neuvontatyössä kannattaa viestiä kotoutuja-asiakkaalle hänen vastuustaan omasta kotoutumisestaan? Hyvät käytännöt ja uudet ideat

Teknisesti

- Tulkin käyttö
- Ensitapaamisella koto.portaat (kotoutumisen arvioimiseen, tavoitteiden asettamiseen ja tuen tarpeen selvittämiseen)
- Omakieliset alkuinfot ja materiaalit (myös kehittäminen)
- Selkeä ohjauskieli
- Oikeudet ja vastuut, asioiden toistaminen ja säännöllisyys, asiakkaan osallistaminen (ymmärryksen varmistaminen, omin sanoin kertominen)
- Kuvakaappauksin auttaa
- Opettaa miten esim. ajanvaraukset toimivat

Sanoituksesta

- Korostaa että on asiakkaan oma etu ja hyvinvointi kyseessä
- Kerrotaan mitä asiakkaalta odotetaan ja palveluvalikoimasta
- Sanoittaa kotoaika ja kotoutumisen ero, yleensä termit
- Korostaa kielen oppimisen tärkeyttä
- Perustella, jotta asiakas ymmärtää miksi, ja yhteydet tukiin ja etuuksiin

Yhteistyöstä

- Eri tahojen kanssa yhteistyössä infotilaisuudet

Mitä muita ohjauksen ja neuvonnan keinoja on kotoutujan oman toimijuuden vahvistamiseen?

Hyvät käytännöt ja uudet ideat

Työn organisointiin liittyvät

- Enemmän aikaa kenttätyöhön
- Tiedonkulku ja taustatieto asiakkaan kielitaidosta
- Ryhmämuotoinen ohjaus
- Vapaaehtoisia mukaan neuvonnan tueksi, myös vertaistuki ja kokemusasiantuntijat
- Työntekijän omat rajat ja priorisointi huomioitava
- Paikallisten toimijoiden mukaan otto, myös järjestöille viestiminen uusista kotoutujien velvollisuuksista
- Yhteistyö työttömien taiteilijoiden ja kulttuurialan osaajien kanssa, ”kohtautetaan” kotoutujien kanssa

Työskentelyyn liittyvät

- Small talk osaksi työtä, kunnioittava ote asiakkaan toiveisiin
- Vahvistamista: minäpystyvyyttä, itsetuntoa, resilienssiä, voimaannuttavaa yhteisoloa
- Tietoa: kuvat, viestit, videot, selkokieliset materiaalit, struktuuri
- Ohjaus siihen, että yksilö tekee valinnan
- Vaikuttamismahdollisuuksista kertominen
- OTAVA-malli; oman talouden valtiaaksi, osaamistavoitteita
- Diakonissalaitoksen Tulevaisuustyöpajoilla tähdätään yhteiskunnassa haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten osallisuuden parantamiseen
- Luovat menetelmät, digitaidot, digilukutaito, tekoälyn hyödyntäminen
- Asiakkaan oma mappi, johon omakielisiä ohjeita ja tietoa toimijoista
- Visuaalinen, kotiin vietävä A4, asiakkaan edistyminen ajassa
- Yhteiskuntaorientaatio
- Asiointilaput omalla kielellä
- Positiivisen ja realistisen palautteen antaminen
- Järjestötoimintaan ohjaaminen, ryhmätoiminta, palv. saattaminen
- Monialainen yhteistyö
- Konkreettinen tuki, jossa tunnistettu toimintakyky

Huonoksi havaitut, uhkat tulevaisuudessa

- Tehdä asiakkaan puolesta asiat
- Pitää miettiä tarkkaan mitä lupaa asiakkaalle esim. palvelusta
- Tekoälytulkkaukset huonontaa dialogisuutta ja ymmärrystä, automaattisesti tulkin tilaaminen
- Sähköiset järjestelmät esim. ajanvarauksessa tai chatti, varsinkin soveltuvuus alkuvaiheessa
- Tekstiviestit huonoja varsinkin vastuupuheelle
- Kokeillaan yhden kerran esim. tilaisuutta ja luovutetaan jos ei osallistujia
- Jos kasvotusten tapahtuva palvelu vähenee, ohjaus ohenee
- Jos ei kehitetä valtaväestön vastaanottavuutta, vastuu vain yksilöllä
- Kotoutumislain retoriikka syrjäyttää, jätetäänkö kotoutuja liian yksin
- Alueelliset erot eriarvoistavat asiakkaita, koska palvelut ja laatu vaihtelevat
- Resurssien väheneminen, palvelujen supistuminen, tulkkikorvausten poistuminen: vaarassa asiakasturvallisuus
- Turhautuminen, asiakkaiden huonot työmahdollisuudet
- Kyynistyneet työntekijät vetäytyvät ”oman vastuun taakse”, ongelmat kasaantuvat esim. ulosotto, asunnottomuus
- Erityistä tukea tarvitsevien putoaminen/katoaminen, väliinputoajat
- ”sinun on pakko” – asiakas kokee ikäväksi, ei tietoa asiakkaan kyvyistä, ei pidä yleistää
- Vastaanottokeskukset heikentäneet/huonontaneet palveluitaan